8. ALLAH'IN EVİNDE MİSAFİRLİK: HAC VE UMRE

İslam'ın üzerine bina edildiği esaslardan olan hac ibadeti, senenin belirli günlerinde Arafat'ta vakfe yapılması, Kâbe'nin tavaf edilmesi ve diğer belirlenen kurallar çerçevesinde görevlerin yapılması ile yerine getirilir.[58]

54. *Nesâî, Zekât, 2552.*
55. *bk. Bakara suresi, 264. ayet.*
56. *bk. Bakara suresi, 271. ayet.*
57. *Ali Duman, "Sadaka", TDV İslam Ansiklopedisi, C 35, s. 384.*
58. *Komisyon, İlmihal, C 1, s. 499.*

Hac, hicretin dokuzuncu yılında farz kılınmıştır. **"... Gitmeye gücü yetenlerin haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır..."**[59] ayeti ve Hz. Peygamber'in (s.a.v.) haccın ömürde bir defa farz kılındığını haber vermesine[60] dayalı olarak âlimler hac yolculuğuna imkân bulanlara ömürlerinde bir defa haccetmelerinin farz olduğunda ittifak etmişlerdir.

Hac veya umre için yola çıkanlar âdeta Allah'ın (c.c.) evini ziyaret eden misafirler gibidir. Kur'an'da Kâbe'nin önemi hakkında **"Şüphesiz, insanlar için kurulan ilk ibadet evi, elbette Mekke'de âlemlere rahmet ve hidayet kaynağı olarak kurulan Kâbe'dir."**[61] buyrulmuştur.

Hz. Peygamber (s.a.v.) hac ibadetinin önemi hakkında şöyle buyurmuştur: *"Bir kimse bu Beyt'e (Kâbe'ye) gelir de kötü söz söylemez ve günah işlemezse annesinin doğurduğu gibi (tertemiz) döner."*[62]

Hac ibadeti, hem malla hem de bedenle yapılan bir ibadet olduğu için; Müslümanlık, ergenlik ve akıl şartının yanında bedenî ve malî imkânların da yeterli olması şarttır. Bu sebeple sağlıklı olmayanlara, özgürlüğünü kaybedenlere, maddi imkânı bulunmayanlara ve yol güvenliği sağlanamayanlara haccın edası farz değildir.

HACCIN ONEMİ

Hac ibadeti; Müslüman'ın kendisini yenilemesine, sahip olduğu nimetlerin şükrünü yerine getirmenin iç huzurunu yaşamasına, karşılaşılan zorluklara sabretmeyi öğrenmesine, ümmetin bir ve beraberliğini hissedip mahşer gününü hatırlamasına imkân sunmaktadır.[63]

Haccın farzları; biri şart, ikisi rükün olmak üzere üçtür. İhrama girmek şart, Arafat'ta vakfe yapmak ve Kâbe'yi tavaf etmek rükündür.

İhram, sözlük anlamı olarak "haram kılmak" anlamına gelmekte, terim olarak ise, hac veya umre yapmaya niyet edenlerin diğer zamanlarda helal olan bazı fiil ve davranışları hac ve umrenin rükünleri tamamlayıncaya kadar kendisine haram kılması anlamındadır. İhrama, niyet ve telbiye ile girilir. İhram süresince tıraş olmak, tırnak kesmek, güzel koku sürünmek, cinsel ilişkide bulunmak ve av yapmak yasaktır. İhrama mîkat sınırına ulaşmadan girmek gerekir.

Kâbe'yi tavaf etmek haccın farzlarından biridir.

ARAŞTIRALIM

"Hac, bilinen aylardadır..."

Bakara suresi, 197. ayet.

Bu ayette işaret edilen hac aylarının hangi aylar olduğunu araştırınız.

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:

"Kurallarına uygun yapılan haccın (hacc-ı mebrûr) karşılığı cennetten başkası değildir."

Müslim, Hac, 437.

59. *Âl-i İmrân suresi, 97. ayet.*
60. *bk. Müslim, Hac, 412.*
61. *Âl-i İmrân suresi, 96. ayet.*
62. *Müslim, Hac, 3358.*
63. *Lütfi Şentürk-Seyfettin Yazıcı, İslam İlmihali, s. 281.*

NOT EDELİM

Hac veya umre için Mekke'ye girmek isteyenlerin ihrama girecekleri mîkat yerleri; Zülhuleyfe, Cuhfe, Zâtüırk, Karnülmenâzil ve Yelemlem'dir.

Arafat'ta vakfe yapılmadan hac ibadeti olmaz.

NOT EDELİM

Safa ve Merve, Hz. İsmail'in (a.s.) annesi Hâcer'in su aramak üzere koştuğu iki tepedir.

لَبَّيْكَ اللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لاَ شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ، وَالنِّعْمَةَ، لَكَ وَالْمُلْكَ، لاَ شَرِيكَ لَكَ

Telbiye: *Lebbeyk Allahümme lebbeyk. Lebbeyke lâ şerîke leke lebbeyk. İnne'l-hamde ve'n-ni'mete leke ve'l-mülk. Lâ şerîke lek*. (Anlamı: Davetine uydum, davetine uydum Allâh'ım! Davetine uydum. Senin ortağın yoktur. Davetine uydum. Hamd sana. Nimet ve hâkimiyet senindir. Senin ortağın yoktur.)

Haccın iki rüknünden birisi **Arafat'ta vakfe yapmaktır**. Hz. Peygamber (s.a.v.) *"Hac, arafattır."*[64] buyurmuştur. Vakfe, Mekke'nin yaklaşık 25 km. güneydoğusundaki Arafat bölgesinde yılda sadece arefe günü (zilhicce ayı 9. günü) yapılır. Arefe günü Arafat'ta kısa bir süre bile olsa bulunamayan kimse o sene hacca yetişememiş olur.

Haccın ikinci rüknü ziyaret tavafıdır. Tavaf, dünyada insanlar için kıble ve mabet olarak kurulan ilk ev olan[65], Rabbin kutsal evi olarak vasıflandırılan[66] Kâbe'nin etrafında usulüne göre yedi defa dönerek yapılır. Her bir dönüşe şavt denir. Yedi şavttan bir tavaf meydana gelir.

Tavafın çeşitleri vardır. Kudüm tavafı, hac için ihrama girenlerin ilk yaptığı tavaftır. Veda tavafı, hacdan sonra memleketine dönecek olanların Mekke'den ayrılmadan önce yaptıkları son tavaftır. Ziyaret tavafı, haccın rüknü olan tavaftır. Vakti kurban bayramının birinci günü sabah namazı vaktinden itibaren başlar. Umre tavafı, umre niyeti ile ihrama girenlerin yaptığı tavaftır. Nafile tavaf, hac ve umre ibadetleri ile bağlantılı olmayıp, istenilen zamanda Allah (c.c.) rızası için sevap kazanmak üzere yapılan tavaftır.

Tavaf ibadetinin kazandıracağı sevap hakkında Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: *"Kim tavaf için ayağını kaldırıp indirirse her adımı için Allah onun bir hatasını siler ve bir sevap yazar."*[67]

Haccın vacipleri: Sa'y, müzdelife vakfesi, Mina'da şeytan taşlamak, saç tıraşı olmak ve veda tavafı yapmaktır.

Sa'y: Safa ile Merve arasında yedi defa gidip gelmeye denir. Sa'y yapmaya Safa'dan başlanır. Sa'y, hac veya umre için ihrama girip, tavaf yerine getirildikten sonra yapılır.

Müzdelife: Arafat ile Mina arasında bir bölgedir. Hacılar, arefe günü güneş battıktan sonra Arafat'tan Müzdelife'ye gelirler. Geceyi burada geçirmek sünnet, Müz-

64. İbn Mâce, Menâsik, 3015.
65. bk. Âl-i İmrân suresi, 96. ayet.
66. bk. İbrâhim suresi, 37. ayet.
67. Tirmizî, Hac, 959.

delife vakfesi yapmak vaciptir. Müzdelife vakfesi güneş doğmadan önce yapılır.

Müzdelife vakfesinden sonra Mina'ya gidilir. Bayram gecelerinin Mina'da geçirilmesi sünnettir. Burada cemerât (cemreler) olarak tanımlanan şeytan taşlama yerleri bulunur. Bunlar; küçük cemre, orta cemre ve büyük cemredir (akabe cemresi). Bayramın ilk günü sadece Akâbe cemresine yedi taş atılır. Diğer günler, her üç cemreye yedişer taş atılır.

NOT EDELİM

Hac, yapılışı itibariyle ifrad, temettü ve kıran olmak üzere üç çeşittir. İfrad, umresiz yapılan hacdır. Temettü, umre ve haccı ayrı ayrı ihrama girerek yapmaktır. Kıran, umre ve haccın ihramını birleştirmek demektir.

Haccın Yapılışı:

8 Zilhicce (Tevriye Günü)	9 Zilhicce (Arefe Günü)	10 Zilhicce (Bayramın 1. Günü)	11-12-13 Zilhicce (Bayramın 2-3 ve 4. Günleri)
*Daha önce ihrama girilmemişse tevriye günü ihrama girilir. *Arefe sabahına kadar Mina'da kalınır.	*Arafat'a gidilir. *Öğle ve ikindi namazları Arafat'ta cem-i takdim ile kılınır. (İkindi namazını öğle vaktinde birlikte kılmak.) *Arafat vakfesi yapılır. *Güneş batınca Müzdelife'ye hareket edilir. *Akşam ve yatsı namazları Müzdelife'de cem-i te'hir ile kılınır. (Akşam namazını yatsı vaktinde birlikte kılmak.)	*Gece Müzdelife'de geçirilir. *Sabah Müzdelife vakfesi yapılır. *Mina'ya gidilir. Orada Akâbe cemresine yedi taş atılır. *Mina'da Kurbanlar kesilir. *Tıraş olunur ve ihram'dan çıkılır. *Mescid-i Haram'a gidilir. Ziyaret tavafı ve sa'y yapılır.	*Tekrar Mina'ya dönülür ve orada küçük, orta ve akâbe cemresi (cemerât) taşlanır. *Mekke'den ayrılmadan veda tavafı yapılır.

Umre ibadeti, mü'minlerin hatalarının affedilmesi ve bağışlanmaları için büyük bir fırsattır. Edâ edilen umre ile önceki umre arasındaki günahlara kefaret olmaktadır.[68] Yeterli imkânı olanların umre yapmaları gerekir. Umre ibadeti arefe ve kurban bayramı günleri dışında istenildiği zaman yapılabilir ve kişiye büyük sevap kazandırır.

Umre yapma amacıyla yola çıkıldığında mîkat mahallerinde umre niyeti ile ihrama girilir. Telbiye getirilerek Kâbe'ye doğru yola çıkılır. Kâbe'de umre tavafı yapılır. Tavaftan sonra Safâ ile Merve arasında sa'y yapılır. Tıraş olarak ihramdan çıkılır ve böylelikle umre ibadeti tamamlanmış olur.

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:

"Umre ve hac, fakirliği ve günahları körüğün demir, altın ve gümüşü erittiği gibi eritir."

Nesâî, Hac, 2621.

68. bk. Buhârî, Umre, 1.

ARAŞTIRALIM

Peygamberimiz kaç defa umre yapmıştır? Araştırınız.

SLAYT HAZIRLAYALIM

Hac ve umre ibadeti ile ilgili mekânları tanıtan bir slayt hazırlayınız.

Hz. Peygamber (s.a.v.), Allah (c.c.) yolunda cihad faaliyetlerine katılamayacak durumda olanlar için; "*Yaşlının, küçüğün ve kadının cihadı hac ve umredir.*"[69] buyurarak hac ve umre ibadetinin cihada denk sevaba vesile olacağını haber vermiştir.

Hac ve umre ibadeti arasındaki farkları şu şekilde tespit edebiliriz:

- *Hac yılın belirli zamanlarında yapılır. Umre, arefe ve kurban bayramı günleri dışında yılın herhangi bir gününde yapılır.*
- *Haccın hükmü farz, umre ise sünnettir.*
- *Haccın farzları ihram, tavaf ve vakfedir. Umrenin farzları ihram ve tavaftır.*
- *Umrede Mina'da bulunma ve şeytan taşlama görevleri yoktur.*
- *Umrede Arafat ve Müzdelife vakfesi bulunmamaktadır.*
- *Temettü ve kıran haccında kurban kesilir. Umrede kurban kesmek yoktur.*
- *Hacda kudüm, ziyaret ve veda tavafı vardır. Umrede sadece umre tavafı yapılır.*

69. *Nesâî, Menâsiku'l-Hac, 2626.*
70. *bk. Ebû Dâvûd, Dahâyâ, 2814.*